

25. Raittiuslautakunta

Raittiuslautakunnan kokoonpano. Kaupunginvaltuusto valitsi raittiuslautakuntaan vv:ksi 1952-53 seuraavat edustajat: teologian tohtorin A.R.L. Holmströmin, hallimestari K.A. Saarisen, insinööri K.F. Kreanderin ja lehtori H.E. Vilkemaan. Muut jäsenet olivat: maisteri T.G. Aminoff, valtiotieteen maisteri P.V.J. Hanski, toimitsija O.A. Kaspio, tarkastaja U.R. Merilinna ja latoja V.I. Saarinen.

Kaupunginhallituksen edustajana oli lautakunnassa rouva M.H. Meltti.

Viranhaltijat. Lautakunnan puheenjohtajaksi valittiin teologian tohtori Holmström ja varapuheenjohtajaksi hallimestari Saarinen. Sihteerinä toimi hallitusneuvos J.H. Konttinen, joka hoiti tehtävää sivutoimena. Muita sivutoimisia toimihenkilöitä oli vahtimestari ja siivooja (rait. lk. 16.1. 5 §).

Lautakunnalla oli kolme päätoimista virkailijaa, nimittäin neuvoja M.M. Merilinna, raittius työn ohjaaja, filosofian maisteri K.A. Varjo, joka nimitettiin vakinaiseksi kertomusvuonna (14.5. 116 §) sekä toimistoapulainen I.I. Kalanne.

Toimisto. Lautakunnan toimisto sijaitsi edelleen Nuorten Talkoiden Kannatusyhdistykseltä vuokratussa huoneistossa Kaisaniemenkadun 13:ssa. Toimistonhoitajana oli toimistoapulainen I. Kalanne.

Kokoukset. Lautakunnan kokoukset pidettiin, mikäli ei jostain syystä toisin päätetty, joka toinen keskiviikko, kuitenkin niin, että kesäkuukausina oli kokouksia vain tarpeen mukaan.

Kertomusvuonna pidettiin 17 (ed.v. 17) kokousta, joiden pöytäkirjoissa oli yhteensä 241 (263) pykälää eli keskimäärin 14.2 (15.5) pykälää kokousta kohti.

Kokouksissa käsiteltiin, paitsi juoksevia asioita ja kaupunginhallituksen lautakunnalta pyytämiä lausuntoja, niitä ehdotuksia, joita lautakunnalle tehtiin sen järjestämissä neuvottelukokouksissa, samoinkuin myös eräitä lautakunnan oma-aloitteisia toimenpiteitä pääkaupunkimme raittius-tilanteen parantamiseksi.

Kirjeenvaihto. Toimintavuonna saapui lautakunnalle kaikkiaan 302 (348) kirjettä ym. asiakirjaa. Lähetettyjä kirjeitä oli 4 935 (4 819).

Raittiuslautakunnan rahavarojen käyttö. Raittiuslautakunnan maksusuo-ritukset tapahtuivat rahatoimiston välityksellä. Toimistonhoitajalla oli oikeus pitää hallussaan 10 000 mk:n suuruisia käteiskassaa.

Laskujensa hyväksyjiksi lautakunta valitsi puheenjohtaja Holmströmin ja hänen estyneenä ollessaan varapuheenjohtaja Saarisen sekä kummankin varamieheksi lautakunnan sihteerin Konttisen (16.1. 7 §) ja neuvoja Merilinnan (30.1. 34 §).

Helsingin kaupunki sai kertomusvuonna väkijuomaliikkeen voittovaroja noin 38 milj. mk. Näistä kaupunginvaltuusto myönsi raittius työhön noin 13 569 336 mk, joista käytettiin toivonliittotyön tukemiseen 1 200 000 mk, minkä määrärahan kaupunginhallitus myönsi suoraan Helsingin Toivonliitto-toimikunnalle ja 7 380 000 mk raittiusjärjestöjen avustuksiksi. Lautakunnan oma talousarvio oli 4 489 336 mk, mikä summa jaettiin seuraavasti: kokouspalkkioihin ja toimihenkilöiden palkkukseen 1 609 336 mk, vuokriin 120 000 mk, tarverahoihin 160 000 mk, raittiusvalistustoimintaan 1.6 milj. mk, neuvonta- ja järjestelytoimintaan 900 000 mk sekä raittius tilanteen tutkimiseen 100 000 mk. Lisäksi oli kaupunginhallituksen käytettäväksi varattu 500 000 mk:n suuruisen määräraha.

Työsuunnitelma ja neuvottelukokoukset. Lautakunta vahvisti itselleen työsuunnitelman, jossa tarpeen mukaan lisättiin edellisinä vuosina käytäntöön otettuja työmuotoja (16.1. 12 §). Sellaisia neuvottelukokouksia, joiden ehdotuksia lautakunta on pyrkinyt toteuttamaan, olivat mm. loka-kuun 6 p:nä Kaupunginkellarissa pidetty kaupungin viranomaisten yhteinen neuvottelutilaisuus, jossa olivat edustettuina huoltolautakunnan alkoholisti- ja irtolaishuoltojaosto, kansakoulujen johtokunta, lastensuojelulautakunta, nuorisotyölautakunta, raittiuslautakunta, urheilu- ja retkeilylautakunta sekä terveydenhoitolautakunta. Yhteistoiminnan kehittäminen jätettiin varatuomari O. Toivolan suunniteltavaksi. Marraskuun 28 p:nä järjesti lautakunta raittiusjärjestöjen edustajille neuvottelukokouksen Siltasaaren Elannossa. Lisäksi osallistui lautakunnan edustajat tai virkailijat useihin eri raittius- ym. järjestöjen järjestämiin neuvottelukokouksiin.

Järjestely- ja neuvontatyö. Lautakunnan toimihenkilöt kävivät pääkaupungin eri raittius- ja nuorisojärjestöjen tilaisuuksissa sekä kouluissa antamassa ohjeita ja neuvottelemassa järjestöjen toiminnasta. Tällaisia tilaisuuksia oli yhteensä 90 (50). Lisäksi järjestettiin useita kilpailuja seuraavasti: kerhokokouskilpailu, johon osallistui 12 järjestöä sekä raittiusviikon julisteiden tuntemiskilpailu, johon osallistui 4 700 oppilasta 20 kansa- ja 10 oppikoulusta.

Lautakunta julkaisi ja jakoi järjestöille raittiusaiheisen ohjelmakoelman "Minuapa ei saadakaan loukkuun" sekä teki kertomusvuoden lopussa päätöksen toisen kokoelman julkaisemisesta.

Nuorisotyön ohjauksurssi järjestettiin 21:lle ja askartelukurssi 27 osanottajalle sekä järjestysmieskurssia 72 osanottajalle.

Esitelmätoiminta. Lautakunta harjoitti välitöntä esitelmätoimintaa pääkaupungin kansa- ja oppikouluissa sekä eri järjestöjen tilaisuuksissa. Puhujina toimivat pääasiassa lautakunnan virkailijat, mutta myös muut henkilöt, tilaajan toivomuksen mukaan. Yhteensä pidettiin eri tilaisuuksissa 95 (105) esitelmää, puhetta tai alustusta.

Ohjelma- ja propagandatilaisuudet. Lautakunnan toimesta järjestettiin ilmaisia tilaisuuksia, joissa ohjelman lisäksi esitettiin raittiusaiheisia lyhytfilmejä sekä pidettiin esitelmä tai puhe tai suoritettiin haastattelu, seuraavasti: piirileikki-ilta Helsingin Työväenyhdistyksen juhlasalissa järjestöväelle ja vastaava ruotsinkielinen Balderin juhlasalissa; propagandatilaisuus Malmin Työväentalossa ja Tervallan työlaitekosessa sekä 6 ohjelmallista tilaisuutta eri joukko-osastoissa.

Raittiuskilpikirjoitusten ja raittiusstutkintojen tukeminen. Lautakunta myönsi sekä oppi- että kansakouluissa toimeenpantujen raittiuskilpikirjoitusten palkintoja varten 94 000 mk. Oppikoulujen raittiusstutkintoja varten lautakunta hankki oppikirjoja eri oppikouluihin näiden tilauksesta 62 000 mk:n arvosta sekä jakoi parhaille raittiusstutkintojen suorittajille 16 000 mk:n arvoiset palkinnot.

Raittiuslehtien ym. jakaminen. Lautakunta tilasi kaikille Helsingin kansakoulujen VI ja VIII luokkien oppilaille jonkin nuorten raittiuslehden oppilaiden oman valinnan mukaan. Täten tilattiin Eosta, Hembygdeniä, Koittoa, Nuorten Päivää ja Sarastusta yhteensä 2 562 (1 847) vuosikertaa.

Ylioppilaskokelaille tai vaihtoehtoisesti keskikoululaisille tilattiin Pohjantähteä yhteensä 1 313 (1 094) vuosikertaa ja Hembygdeniä ruotsinkielisille ylioppilaskokelaille yhteensä 125 (180) vuosikertaa. Keväällä jaettiin suomenkielisille ylioppilaskokelaille Suomen Akateemisen Raittiusliiton toimittamaa Valkoläkki-nimistä julkaisua sekä tilattiin kertomusvuodeksi 10 000 ylioppilaille saman liiton Raitis Ylioppilas -nimistä julkaisua.

Lautakunta levitti omien julkaisujensa lisäksi kertomusvuoden aikana Raittiusjärjestöjen Yhteistoimikunnan lehtistä "Onko tuolisi tyhjä iltaisin ja kukkarosi päivisin?", Helsingin Raittiusyhdistysten Keskustoimikunnan kirjasta "Mitä Te tahdotte tehdä?" sekä Kylväjän, Pohjantähden, Raittiin Joulun, Ristin ja Raittiuden, Uuden Liekin ja Seis-lehden joulunumeroita sotilasyskiköihin, vankiloihin, sairaaloihin, työmaaruokaloihin ja kirjastojen lukusaleihin.

Vankiloihin, joukko-osastoihin, työmaaruokaloihin ja sairaaloihin levitettiin lisäksi eri raittiuslehtiä yhteensä 911 vuosikertaa.

"Raitis Helsinki"-lehti ilmestyi raittiusviikoksi 17-sivuisena suomen- ja ruotsinkielisenä yhteisnumerona, jonka painos oli 5 000 kpl. Lehti jaettiin ilmaiseksi osaksi kansakoulujen, osaksi raittiusjärjestöjen välityksellä.

Raittiusviikon vietto. Raittiusviikon järjestelyistä Helsingissä vastasi järjestöjen asettama raittiusviikkotoimikunta, jonka käyttöön lautakunta luovutti työntekijänsä. Toimikunta järjesti 2.11. Kauppakorkeakoulun juhlasalissa raittiusviikon avajaisjuhlan, 7.11. Työväentalossa nuoris juhlan sekä 3.11. lastenjuhlan Balderin juhlasalissa. Ruotsinkielisten järjestöjen toimesta pidettiin 9.11. ruotsinkielinen nuoris juhla Balderin juhlasalissa.

Raittiusviikon aikana pidettiin Helsingissä yhteensä 37 (23) raittius-tilaisuutta, joissa yleisöä oli yhteensä 10 240 (9 400) henkeä. Lisäksi järjestivät useat koulut ja järjestöt tilaisuuksia, joiden lukumäärä ei ollut tiedossa.

Elokuva- ja rainatoiminta. Kouluissa, järjestöissä, joukko-osastoissa ja huoltolaitoksissa järjestettiin yhteensä 26 (89) esitystä, joissa

käytettiin toimiston elokuvakonetta, lisäksi sitä lainattiin järjestöille, jotka itse huolehtivat sen käyttämisestä. Kertomusvuoden aikana käytettiin konetta yhteensä 96 kertaa. Elokuvalainauksia oli yli 600.

Lahden, Turun ja Tampereen raittiuslautakuntien kanssa yhteisesti julistettuun lyhytelokuvien käsikirjoituskilpailuun saapui kaikkiaan 70 käsikirjoitusta. Parhaaksi katsotun pohjalla valmistettiin Vastuu-niminen lyhytelokuva.

Lisäksi hankittiin kertomusvuonna lautakunnan käyttöön seuraavat uudet lyhytelokuvat: Miks ei isä tule kotiin, Elämän arkea, Olin eräs monista, Robin Hood Junior, Koneihminen, Jalkapallo-ottelu.

Lautakunnan käyttöön hankittiin myös Major-merkinen rainakone sekä useita rainoja, joita lainattiin järjestöille.

Raittiuslaitanteen tutkiminen. Helsingin kaupungin nuorisotutkimus valmisti kaupungin tilastotoimiston toimesta marraskuussa ja sen perusteella kirjoitettiin lehtiin artikkeleita ja selostuksia. Tutkimuksessa saadun aineiston mukaan tehtiin pieni erikoistutkimus vastaajien nuorten väkijuomien käyttöä koskevista mielipiteistä.

Syksyllä suoritettiin lautakunnan toimesta raittius tutkimus 11 helsinkiläisessä yleisessä tanssi paikassa. Tutkimuksen yhteenvedo ei valmistunut kertomusvuonna.

Esitykset. Lautakunta teki kaupunginhallitukselle mm. seuraavat esitykset, jotka koskivat: esitelmäpalkkion ylärajan korottamista 3 000 mk:aan (16.1. 16 §); neuvottelun järjestämistä erälle kaupungin viranomaisille lokakuun 6 p:nä Kaupunginkellarissa (24.4. 103 §); v:n 1953 talousarvioesitystä (4.6. 134 §); kahden lautakunnan edustajan lähettämistä Vaasassa heinäkuun 5-7 p:nä pidettyyn Suomen 63. yleiseen raittiuskokoukseen (4.6. 135 §); raittiusviikkotoimikunnan 425 000 mk:n määrärahan käyttämistä lautakunnan laatiman suunnitelman mukaisesti (4.6. 160 §); ohjaaja K. Varjon sivutoimen hoitamista (22.10. 190 §); eräiden lisämäärärahojen myöntämistä (19.11. 206 §, 3.12. 224 §) sekä historiatoimikunnan 200 000 mk:n suuruisen määrärahan siirtämistä v. 1953 käytettäväksi.

Muita esityksiä tehtiin seuraavasti: Akateemista Raittiusliittoa kiirehdittiin toimittamaan Valkolakki-julkaisu niin aikaisin, että se voitaisiin jakaa ylioppilaskokelaille jo nk. penkinpainaajaisten aikoihin tai jo tammikuussa (9.4. 89 §); palkkalautakunnalle esitettiin, että tilapäinen raittiusyön ohjaaja K. Varjo siirrettäisiin vakinaisen raittiusyön ohjaajan virkaan ko. virkaa auki julistamatta (14.5. 116 §); eduskunnan raittiusryhmää pyydettiin harkitsemaan, mitä olisi tehtävä sen lainmuutoksen johdosta, jonka mukaan mm. alle 21-vuotiaita kielitaitoisia henkilöitä voitaisiin käyttää väkijuomien tarjoilijoina anniskeluravintoloissa olympiakisojen aikana (14.5. 118 §).

Lausunnot. Lautakunta antoi kaupunginhallitukselle sen pyytämät lausunnot mm. seuraavista asioista: anniskeluoikeuksien myöntämistä koskevista anomuksista kesäkuun 1 p:nä alkavaa uutta 3-vuotista anniskelukaikta varten (13.2. 44 §); olympiakisojen ajaksi myönnettävistä anniskeluoikeuksista (7.3. 57 ja 58 §); Oy. Alkoholiliikkeen väkijuomamyymälän siir-

toa tai uusien myymälöiden avaamista koskevista anomuksista (7.3. 61 §, 14.5. 115 §, 2.9. 158 §); Vallilan Sosialidemokraattisen Naisyhdistyksen raittiusjaoston, AA-Kotikerhon sekä Helsingin Lyseon raittiusyhdistys Sarastuksen avustusanomuksista (30.1. 26 §, 22.10. 184 §, 3.12. 219 §); kertomusvuoden raittiusmäärärahan jakamisesta (9.4. 90 §); ravintola Bellevuen, Taidehallin klubiravintolan, Viherkulman, asemaravintolan, Klippanin, Valkoisen Hevosen, Korkeamman Kauppaopetuksen Kannatusosakeyhtiön, Työväen Pursiseuran, Helsingin Osuuskaupan, Yleisradion, ulkoasiainministeriön, Kaisaniemen Liiketalo oy:n, Satalinnan Säätiön ja Helsingin Ylioppilaskunnan änniskeluoikeuksien myöntämistä koskevista anomuksista (9.4. 91 §, 14.5. 114 §, 23.5. 128 §, 1.7. 150 §); Suomen Sosialidemokraattisen Raittiusliiton anomuksesta 300 000 mk:n suuruisen avustuksen myöntämisestä v:n 1953 määrärahoista pääkaupungin vähävaraisten kotien lapsille ja äideille järjestettäviä virkistyspäiviä varten sekä kurssien toimeenpanemiseksi raittius- ja varhaisnuorisotyöntekijöitä varten (2.9. 157 §).

Edustukset. Edellä mainittujen tilaisuuksien lisäksi oli lautakunta edustettuna mm. seuraavissa tilaisuuksissa ja toimikunnissa: Suomen 63. yleisessä raittiuskokouksessa Vaasassa heinäkuun 5-7 p:nä, Helsingin kaupungin nuorisoviikkotoimikunnassa, Helsingin Sosialidemokraattisen raittiuspiirin neuvottelukokouksessa tammikuun 31 p:nä, kunnallisten raittiuslautakuntien neuvottelukokouksessa Keravalla maaliskuun 16 p:nä ja Työväen Raittiuspäivätoimikunnassa.

Raittiusavustusten käytön valvonta. Lautakunta vaati raittiusmäärärahoista avustusta saaneilta järjestöiltä kirjallisen selostuksen saamiensa avustusten käytöstä ja otti huomioon ko. selostukset antaessaan lausuntoja uusien määrärahojen jaosta. Varojen käytöstä neuvoteltiin eri järjestöjen kanssa.

Työmaajuopottelun torjunta. Kertomusvuoden aikana suoritettiin seuraavat toimenpiteet työmaajuopottelun ehkäisemiseksi: Työväen Raittiuspäivän vietto järjestettiin huhtikuun 6 p:nä. Tällöin oli elokuvateatteri Rexissä tilaisuus, johon kutsuttiin osanottajia työpaikoilta. Ohjelmassa oli, paitsi lyhytelokuvaesityksiä, pääluottamusmies Kärkkäisen puhe ja lausuntaesityksiä. Teatterissa oli läsnä noin 250 henkeä; Työväen Raittiuspäivän mainontaan liittyviä elokuvamainoksia valmistettiin 13 kpl, joita esitettiin pääkaupungin elokuvateattereissa huhtikuun aikana; "Raittis Kansa" ja "Uusi Liekki" -nimisiä julkaisuja tilattiin yhteensä 600 kpl ja niitä levitettiin Työväen Raittiuspäivätilaisuuksien yhteydessä; pienoisjulistetta "Raittius vakauttaa" lunastettiin yhteensä 7 000 kpl ja jaettiin kevään aikana n. 100 työmaalle; "Täysi teho työhön" -nimistä tutkimus- ja propagandakirjasta, jota jaettiin ammattiosastojen puheenjohtajille ym. toimihenkilöille ja luottamusmiehille, painatettiin 2 000 kpl. Kirjasta levitettiin kaupungin järjestelytoimiston ja sosiaaliministeriön raittiusosaston kautta; "Älä juo isä" -nimistä propagandalehtistä tilattiin 1 500 kpl ja jaettiin eri työpaikoille; lisäksi pidettiin henkilökohtaisia neuvotteluja ja keskusteluja luottamusmiesten kanssa erilaisista torjuntatoimenpiteistä.

Yleinen raittiusmainonta. Vuoden aikana järjestettiin lautakunnan toimesta yleistä raittiusmainontaa kaksi kertaa. Ensimmäisellä kerralla keskityttiin Työväen Raittiuspäivän mainontaan, jolloin järjestettiin elokuvamainoksia. Tähän liittyi myös sanomalehtiartikkeleita. Toinen laajempi mainoskeskitys tapahtui raittiusviikolla, jonka aikana raittiusviikon yleisainosta "Raittius kannattaa" kiinnitettiin mainostauluihin ja -pylväisiin. Samanaikaisesti valmistettiin 13 elokuvamainosta.

Toimiston muu työ. Päivä- ja aikakauslehtiin annettiin selostuksia, artikkeleita ym. Useat nuoret tutkijat saivat lautakunnan toimintaa, väkijuomatilannetta ja raittiusuystyötä käsittelevää aineistoa. Kaupungin viranomaisten kanssa neuvoteltiin yhteisistä tehtävistä; yhteistyö nuorisotyö- ja urheilulautakuntien kanssa oli monipuolista. Sosiaaliministeriön raittiuslautakuntatyön ylioheajajaan pidettiin yhteyttä. Lukuisien eri raittiuslautakuntien edustajat kävivät lautakunnan toimistossa neuvottelemassa, ja aineiston vaihtoa harrastettiin jatkuvasti.

Lautakunnalla oli kertomusvuonna sekä anniskelusopimusten voimassaolon 3-vuotiskauden päättymisen että olympiavuoden vuoksi runsaasti raittiuspoliittisia tehtäviä. Lisäksi toimiston käytännöllinen nuorisotoiminta oli vilkasta ja monipuolista ja sai tukea suoritetuista nuorisoyhteisö- ja tutkimuksista. Järjestöjen toimintaa voitiin myös paremmin tukea elokuva- ja muun lainavaraston lisääntyessä. Työväen Raittiuspäivän ja raittiusviikon vietto saivat uusia muotoja ja herättivät entistä enemmän mielenkiintoa erityisesti järjestöpiireissä.
